

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

#rodinyvkrajích

Návrh opatření a aktivit do připravované Koncepce rodinné politiky pro všechny generace Jihomoravského kraje 2020–2030

Obsah

Úvod.....	3
1 Cíle rodinné politiky, role aktérů rodinné politiky na státní, regionální a místní úrovni....	5
1.1 Cíle rodinné politiky	5
1.2 Aktéři regionální rodinné politiky	6
1.3 Hlavní role aktérů rodinné politiky na státní, regionální a místní úrovni.....	6
2 Demografická a socioekonomická situace rodin v Jihomoravském kraji	8
2.1 Demografická situace rodin.....	8
2.2 Socioekonomická situace	12
2.2.1 Výchovně vzdělávací instituce a mimoškolní výchova	14
3 Rodinná politika Jihomoravského kraje	15
3.1 Historické mezníky rozvoje rodinné politiky v Jihomoravském kraji v letech.....	17
4 Návrh opatření a aktivit do připravované „Koncepce rodinné politiky pro všechny generace Jihomoravského kraje 2020–2030“	19
4.1 Opatření v oblasti podpory rodin ve všech životních fázích.....	21
4.1.1 Opatření pro všechny druhy rodin.....	21
4.1.2 Opatření pro specifické typy rodiny.....	23
4.2 Možnosti realizace rodinné politiky v Jihomoravském kraji.....	27
Závěr.....	30
Složení regionální platformy Jihomoravského kraje	31
Použité zdroje a literatura	32

Úvod

(Preamble)

Rodina je tím nejpřirozenějším prostředím, v němž vzniká a také se naplňuje úcta k člověku, a kde si jedinec osvojuje základní hodnotové a etické normy a vzorce chování. Rodina je v tomto svém poslání nenahraditelná.¹

Rodina je základní a nejvýznamnější jednotkou naší společnosti. Představuje totiž záruku udržitelného rozvoje společnosti zejména po stránce ekonomické a sociální, ale i kulturní, výchovné či emocionální. Přes všechny důležité funkce rodiny jak pro společnost, tak pro jednotlivce, není atmosféra v naší společnosti rodině příznivá, a pokud bude tento nepříznivý stav přetrvávat i nadále, bude bez fungující rodiny ohrožena samotná existence společnosti.

Nedostatečná podpora rodiny se totiž rozhodující měrou podílí na demografickém propadu, který narušuje mezigenerační solidaritu, prohlubuje proces stárnutí obyvatelstva a může způsobit zásadní civilizační změnu.²

Rodinná politika představuje souhrn aktivit a opatření, které se zavádějí za účelem podpory rodiny v jejích přirozených funkcích. Vytváří příznivé podmínky pro vznik a fungování rodin, posiluje vědomí rodinných hodnot, podporuje subjekty pečující o rodinu, a také je mj. prevencí vzniku sociálně patologických jevů. Rodinná politika je politikou průřezovou, prolíná se různými oblastmi veřejného života, zejména oblastí sociální, zdravotnictví, dopravy, bydlení, vzdělávání, volnočasových aktivit aj. Zajišťuje tak vyvážený poměr mezi ekonomickými, sociálními a environmentálními opatřeními s ohledem na udržitelný rozvoj společnosti.

Cílem rodinné politiky je proto zejména ocenit přínos, který rodina pro společnost představuje. Rodina je však zároveň záležitostí soukromou, proto rodinná politika podporuje rodinu za současného respektování její přirozené autonomie.³

K naplnění vize zlepšení koordinace celostátních a regionálních politik v oblasti podpory rodin vznikl Projekt Ministerstva práce a sociálních věcí (dále „MPSV“) „Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů“ (registrační číslo CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233), zkrácený název projektu „Krajská rodinná politika“,

¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

² Jihomoravský kraj. *Koncepce rodinné politiky Jihomoravského kraje na období 2015-2019*. 2014. [online]. Dostupné z:

https://www.rodinnapolitika.cz/webfiles/soubory/koncepce_rodinne_politiky_na_obdobi_2015_2019.pdf.

³ Jihomoravský kraj. *Koncepce rodinné politiky Jihomoravského kraje na období 2015-2019*. 2014. [online]. Dostupné z:

https://www.rodinnapolitika.cz/webfiles/soubory/koncepce_rodinne_politiky_na_obdobi_2015_2019.pdf.

který je financován z „Evropského sociálního fondu“, „Operačního programu Zaměstnanost“ a ze státního rozpočtu.

Projekt zaměřuje systematickou pozornost na podporu samospráv při plánování prarodinných aktivit dle místních potřeb rodin, a to s ohledem na základní hodnotová východiska rodinné politiky v České republice (dále „ČR“), tj. ocenění péče, mezigenerační solidaritu, odstranění diskriminace a rovnost příležitostí žen a mužů.⁴

Jeho hlavním cílem je vytvořit základ systémového uchopení rodinné politiky na úrovni samosprávy ve spolupráci s MPSV, a to prostřednictvím sítě krajských poradců a fungujících platforem jak na celostátní, tak i regionální úrovni.

Vznik regionálních platforem, a jejich pravidelné setkávání, je jednou z klíčových aktivit projektu. Na regionálních platformách se, kromě krajských poradců, scházejí a řeší témata rodinné politiky zejména zástupci územních samospráv, zástupci odboru sociálních věcí krajského úřadu, neziskového sektoru, zaměstnavatelů, odborů, Úřadu práce ČR, poskytovatelů služeb pro rodiny, psychologů, spolupracujících projektů MPSV a dalších pozvaných odborníků.

⁴ MPSV. *Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni*. 2019. [online]. Dostupné z: http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/novinky/Metodika_RP_2_1.pdf.

Pozn. **Webové stránky projektu:** www.rodinyvkrajich.mpsv.cz

Facebook: facebook.com/rodinyvkrajich/

1 Cíle rodinné politiky, role aktérů rodinné politiky na státní, regionální a místní úrovni

V rodinné politice působí celá řada aktérů z oblasti veřejného občanského i soukromého sektoru, kteří mají zásadní vliv na vytváření prostředí přívětivého pro rodiny. K dosažení cílů rodinné politiky tak, jak je specifikuje „Koncepce rodinné politiky“ (2017), je třeba spolupráce všech aktérů na místní i centrální úrovni.

1.1 Cíle rodinné politiky

V návaznosti na „Strategický rámec Česká republika 2030“ a „Národní koncepci podpory rodin s dětmi“ z roku 2008 a za účelem posílení soudržnosti celé společnosti a zvýšení důvěry obyvatelstva v budoucnost a v prostředí, ve kterém vyrůstají a žijí, jsou cíle rodinné politiky dle „Koncepce rodinné politiky“ (schválené vládou ČR v září 2017) definovány následovně:

- 1) Společenské klima má být vůči rodinám všestranně příznivé, bariéry a společenské tlaky mají být minimalizovány. Rodina, rodičovství a manželství mají požívat zvláštní zákonné ochrany a mají být společensky vysoce oceňovány, přičemž je nutno posilovat autonomii rodiny.
- 2) Vhodné socioekonomické podmínky mají podporovat dobré fungování rodin a výchovu dětí. Mají se zaměřit na finanční zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny a služby péče o děti i seniory či jiné závislé osoby, a umožnit tak rodinám získat dostatek volného času pro zkvalitňování rodinných vztahů.
- 3) Rodinám se specifickými potřebami má být věnována zvláštní pozornost – zejména neúplným rodinám, rodinám se členem se zdravotním postižením, rodinám se třemi a více dětmi a dalším rodinám nejvíce ohroženým relativní i absolutní chudobou. Mají být přijímána cílená opatření přispívající k rovnému přístupu ke vzdělávání a k uplatnění členů těchto rodin na trhu práce i ve společnosti.
- 4) Má se posilovat vědomí a význam rodinných hodnot, kterými jsou trvalý vztah, manželství, vzájemná péče a hodnoty lásky a úcty a podpora významu rodiny ve společnosti.
- 5) Vzhledem k demografickým změnám v české společnosti bude třeba podpořit, prostřednictvím konkrétních opatření, vyšší porodnost a sňatečnost obyvatelstva.⁵

⁵ MPSV. *Koncepce rodinné politiky*. 2017. [online]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31574/Koncepce_rodinne_politiky.pdf

V návaznosti na hlavní cíle rodinné politiky lze definovat hlavní cíl regionální rodinné politiky jako tvorbu a podporu vhodných podmínek pro zakládání rodin a fungování rodin na úrovni krajů a obcí. Tento obecný cíl je však nutné doplnit o cíle specifické:

- Dostat rodinu do centra pozornosti místních samospráv.
- Podpořit autonomii rodin při výkonu jejich přirozených funkcí.
- Vytvořit podmínky pro fungování rodiny ve všech jejích vývojových fázích a všech jejích podobách.
- Prosazovat princip rovných příležitostí a rovného postavení žen a mužů ve společnosti.
- Motivovat rodiny v jejich angažovanosti v aktivitách občanské společnosti i v realizaci regionální rodinné politiky.
- Zvyšovat informovanost občanů o opatřeních a aktivitách rodinné politiky na státní i regionální úrovni.⁶

1.2 Aktéři regionální rodinné politiky

V rodinné politice působí – na úrovni krajů a obcí – řada aktérů veřejného (poslanci a senátoři, státní správa a samospráva, výzkumné instituce a univerzity, orgány Evropské unie atd.), občanského (nestátní neziskové organizace, církve, rodiny atd.) i soukromého sektoru (komerční firmy, soukromá školská zařízení, média a další). Tito aktéři mají zásadní vliv na vytváření prostředí přívētívého pro rodiny, přičemž komplexní a efektivní regionální rodinná politika vyžaduje spolupráci všech těchto aktérů jak na místní, tak i na centrální úrovni.⁷

1.3 Hlavní role aktérů rodinné politiky na státní, regionální a místní úrovni

Rodinná politika je komplexním celkem, na jehož tvorbě se podílejí různí aktéři zejména z občanského, veřejného i soukromého sektoru. Mezi nejdůležitější aktéry rodinné politiky patří stát (potažmo MPSV), kraje a obce.

⁶ MPSV. *Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni*. 2019. [online]. Dostupné z: http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/novinky/Methodika_RP_2_1.pdf

⁷ MPSV. *Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni*. 2019. [online]. Dostupné z: http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/novinky/Methodika_RP_2_1.pdf

Role státu:

- Rozvoj a realizace rodinné politiky na celostátní úrovni.
- Koordinace aktérů na celostátní úrovni.
- Šíření informací o situaci rodin a prarodinných opatřeních v rámci ČR.
- Legislativní iniciativa.
- Dotační podpora.

Role krajů:

- Rozvoj rodinné politiky na krajské úrovni.
- Koordinace aktérů na krajské úrovni.
- Šíření informací o situaci rodin a prarodinných opatřeních v rámci kraje.
- Organizace prarodinných aktivit na krajské úrovni.
- Zastupování obcí při jednání s MPSV.
- Dotační podpora.

Role obcí:

- Rozvoj a realizace rodinné politiky na místní úrovni.
- Koordinace aktérů na místní úrovni.
- Šíření informací o prarodinných opatřeních v rámci obce.
- Organizace prarodinných aktivit na místní úrovni.
- Podpora občanů k aktivnímu podílení se na plánování a realizaci rodinné politiky v obci.⁸

⁸ MPSV. *Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni*. 2019. [online]. Dostupné z: http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/novinky/Metodika_RP_2_1.pdf

2 Demografická a socioekonomická situace rodin v Jihomoravském kraji

Jihomoravský kraj je se svojí rozlohou 7 188 km² čtvrtým největším krajem České republiky. Území kraje se administrativně člení na 7 okresů (Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo), 21 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 34 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem.

V Jihomoravském kraji je 672 obcí, z toho 39 z nich má status městyse a 50 obcí status města. Na území kraje také existuje jeden vojenský újezd – Březina, kde nikdo trvale nebydlí. Podíl městského obyvatelstva je asi 63,5 % z celkového počtu obyvatel kraje. Sídlním městem kraje je statutární město Brno, jež je druhým největším městem v Česku. Brno má přibližně 381 tisíc obyvatel, a v jeho metropolitní oblasti žije přibližně 600 tisíc obyvatel.⁹

2.1 Demografická situace rodin

Počet obyvatel Jihomoravského kraje se zvyšuje nepřetržitě již od roku 2003. V roce 2019 žilo v kraji 1 191 989 obyvatel – 585 254 mužů a 605 151 žen.

Tab. 1. Struktura obyvatelstva v Jihomoravském kraji za období 2016–2019

Ukazatel	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Počet obyvatel celkem	1 178 812	1 183 207	1 187 667	1 191 989
Muži	577 723	580 152	582 516	585 254
Ženy	601 089	603 055	605 151	606 735

Zdroj dat: Český statistický úřad

V Jihomoravském kraji bylo za rok 2019 **registrováno 13 328 živě narozených dětí**, tedy o 266 dětí méně než v roce 2018. Mezi narozenými dětmi zpravidla převažovali chlapci, což platilo i pro rok 2019, kdy se narodilo 6 772 chlapců a 6 556 děvčat.

Celkem 47,5 % všech živě narozených dětí bylo prvorozených (6 334 dětí), 38,7 % druhorozených (5 153 dětí) a 1 841 dětí se narodilo jako třetí a další v pořadí (13,8 %). Mimo manželství se v roce 2019 narodilo 5 687 dětí.

⁹ Jihomoravský kraj. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 15. 6. 2020. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jihomoravsk%C3%BD_kraj#Administrativn%C3%AD_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD

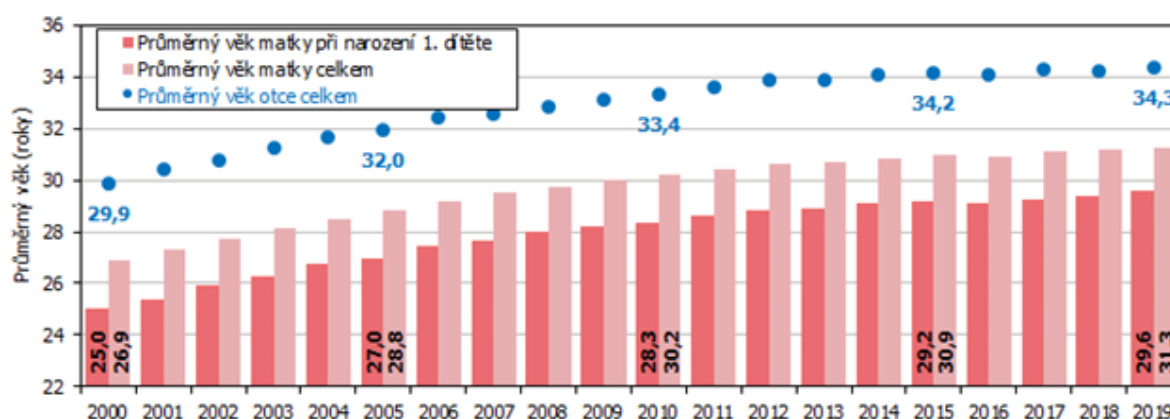
Tab. 2. Počet živě narozených dětí za období 2016–2019

Ukazatel	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Počet živě narozených dětí	13 193	13 509	13 594	13 328

Zdroj dat: Český statistický úřad

Průměrný věk matek v Jihomoravském kraji činil v roce 2019 31,3 let a průměrný věk otců překročil hranici 34 let. Od roku 2000 se průměrný věk rodičů živě narozených dětí v kraji zvýšil o více než 4 roky, ale v posledních letech byly změny jen nepatrné.¹⁰

Graf č. 1: Průměrný věk rodičů živě narozených dětí v Jihomoravském kraji

Zdroj dat: Český statistický úřad

V roce 2019 **zemřelo** v Jihomoravském kraji **12 190 osob** (6 123 mužů, 6 067 žen), což bylo o 352 osob méně než v předcházejícím roce. Ve struktuře zemřelých podle věku byla nejpočetnější skupina zemřelých ve věku 80 až 89 let (31,8 % zemřelých) a ve věku 70 až 79 let (26,3 %). Mezi zemřelými bylo i 34 dětí do 1 roku a 11 dětí ve věku 1 až 14 let (v souhrnu 0,4 % zemřelých).

Do Jihomoravského kraje se v průběhu roku 2019 **přistěhovalo 12 995 osob**, tedy o 346 osob více než v roce 2018. Z ostatních krajů ČR se přistěhovalo 6 677 osob (51,4 % přistěhovalých) a ze zahraničí 6 318 osob (48,6 % přistěhovalých).

Během roku 2019 bylo v kraji uzavřeno **6 164 sňatků**, tedy jen o 8 více než v roce 2018, zároveň se však jednalo o nejvyšší počet uzavřených sňatků od roku 2007, kdy bylo uzavřeno 6 287 sňatků.

¹⁰ Věk rodičů dětí narozených v Jihomoravském kraji v roce 2019, ČSÚ Brno, 2020 Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/vek-rodicu-v-jihomoravskem-kraji-v-roce-2019>.

Rozvedeno bylo 2 631 manželství, o 53 méně než v předešlém roce. V 1 552 případech (59,0 % celku) bylo rozvedeno manželství s nezletilými dětmi (728 manželství s 1 dítětem, 718 manželství se 2 dětmi a 106 manželství se 3 a více dětmi).¹¹

Průměrný věk obyvatel kraje se postupně zvyšuje. V roce 2019 činil 42,5 roku. Z pohledu věkové skladby obyvatelstva tvoří největší skupinu obyvatel osoby ve věku 15 až 64 let (761,8 tisíc osob, tj. 63,9 % celku), následuje skupina obyvatel ve věku 65 a více let (238,6 tisíc, tj. 20,0 %), nejnižší podíl, a to 16,1 %, tvoří obyvatelé ve věku do 14 let (191,6 tisíc osob). Rok 2004 byl posledním rokem, ve kterém podíl dětské složky obyvatel převyšoval podíl obyvatel ve věku 65 a více let (14,7 %, resp. 14,6 %). Podíl dětské složky obyvatel v kraji se od roku 1991 postupně snižoval a minima dosáhl v roce 2008 (podíl 13,8 %). Od roku 2009 se však podíl osob ve věku do 14 let v Jihomoravském kraji zvyšuje.¹² Z mezikrajského srovnání vyplývá, že obyvatelstvo Jihomoravského kraje má, spolu s obyvateli Pardubického kraje, pátý nejnižší průměrný věk.

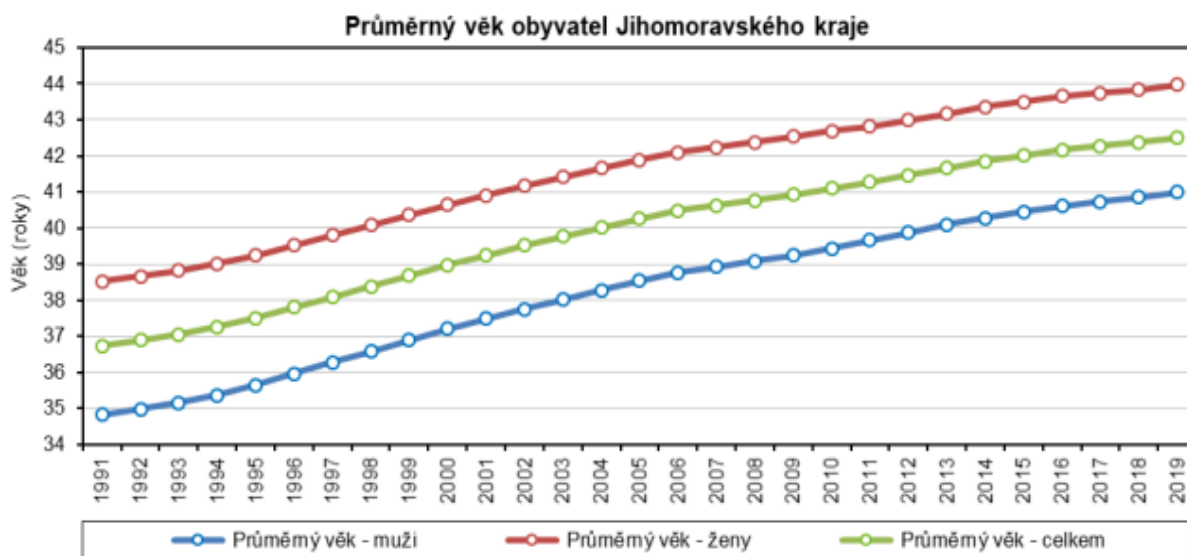
Vývoj průměrného věku obyvatelstva od rok 1991 do roku 2019 a index stáří¹³ za stejné sledované období zobrazují grafy č. 2 a č. 3.

¹¹ Demografický vývoj v Jihomoravském kraji v roce 2019, ČSÚ Brno, 2019 Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/demograficky-vyvoj-v-jihomoravskem-kraji-v-roce-2019>.

¹² Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihomoravském kraji - 2019, ČSÚ Brno, 2019 Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-a-pohyb-obyvatelstva-v-jihomoravskem-kraji-2019>.

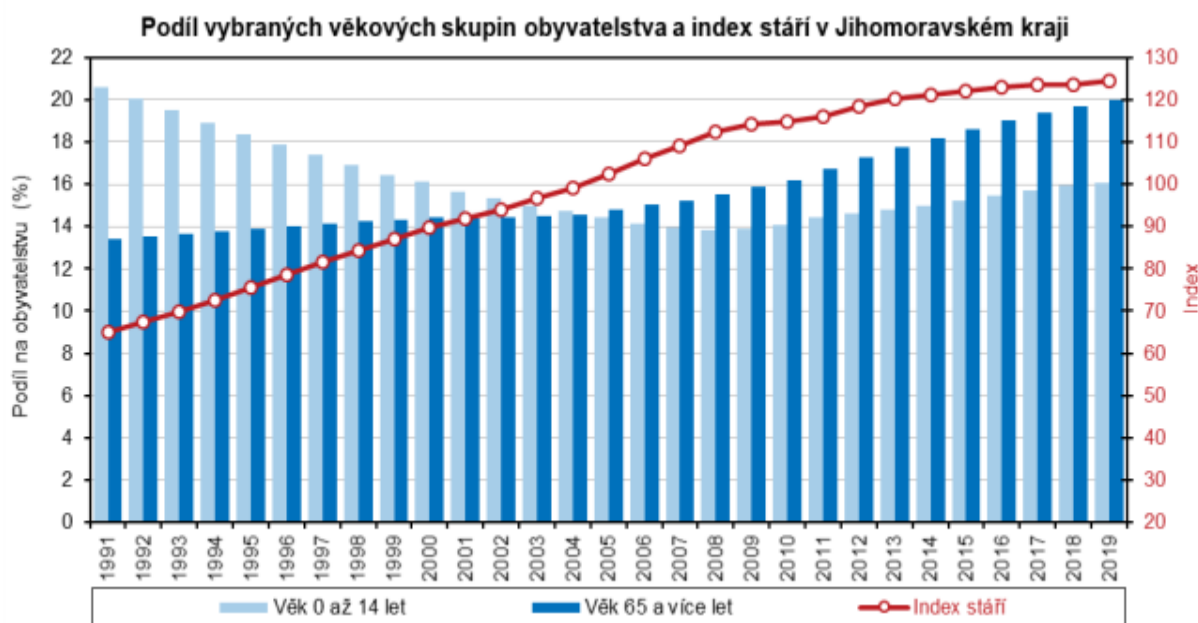
¹³ **Index stáří** vyjadřuje, kolik je v populaci obyvatel ve věku 65 a více na 100 dětí ve věku 0-14 let.

Graf č. 2: Průměrný věk obyvatel Jihomoravského kraje

Zdroj dat: Český statistický úřad

Graf č. 3: Podíl vybraných věkových skupin obyvatelstva a index stáří v Jihomoravském kraji

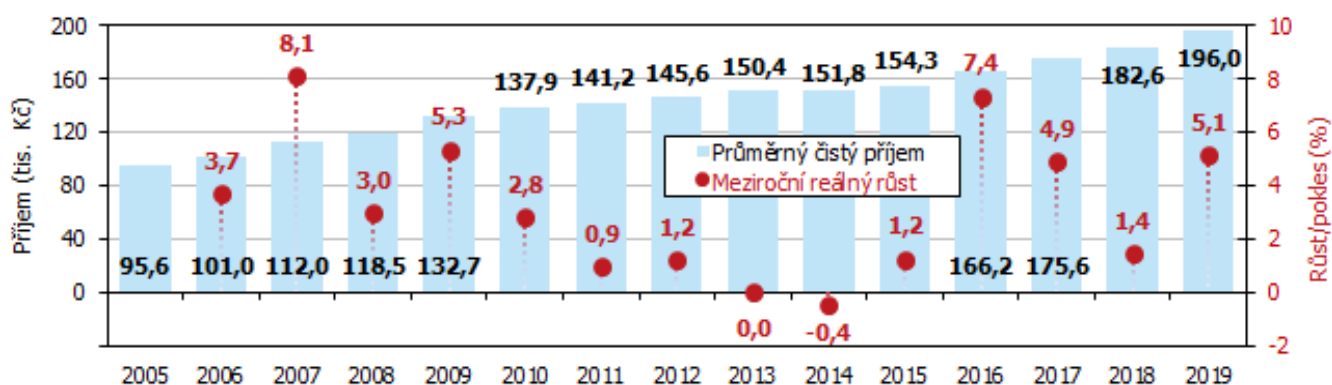
Zdroj dat: Český statistický úřad

2.2 Socioekonomická situace

V roce 2019 bylo v Jihomoravském kraji **479,4 tisíc domácností**. Téměř polovina domácností (48,3 %) bydlela v bytě ve vlastním domě, necelá třetina měla byt v osobním vlastnictví (31,3 %), v pronájmu žilo 14,1 % domácností, v družstevních bytech 4,5 % a 1,9 % domácností bydlelo v bytech u příbuzných či známých.

Průměrný čistý roční příjem domácnosti v Jihomoravském kraji meziročně vzrostl ze 182,6 tisíc Kč na osobu v roce 2017 na 196,0 tisíc Kč v roce 2018, viz graf č. 4. **Průměrný čistý měsíční příjem na osobu se zvýšil z 15 218 Kč na 16 333 Kč**. Reálný růst příjmů v kraji tak dosáhl 5,1 % a pokračoval již pátý rok – po stagnaci v roce 2012 a poklesu reálného příjmu v roce 2013 (pro určení reálného růstu použit index spotřebitelských cen daného roku za celou ČR).¹⁴

Graf č. 4: Průměrný roční peněžní příjem*) na osobu v domácnosti v Jihomoravském kraji

*) příjmy domácností jsou šetřeny za předchozí rok

Zdroj dat: Český statistický úřad

V Jihomoravském kraji dochází k **nárůstu počtu zaměstnaných osob** a ke zvýšení míry ekonomické aktivity. Obecná míra nezaměstnanosti od roku 2012 stále klesá, z 8,1 % v roce 2012 na 2,6 % v roce 2018. O dalšího 0,5 procentního bodu se obecná míra nezaměstnanosti snížila i v roce 2019, a to na 2,1 %.¹⁵

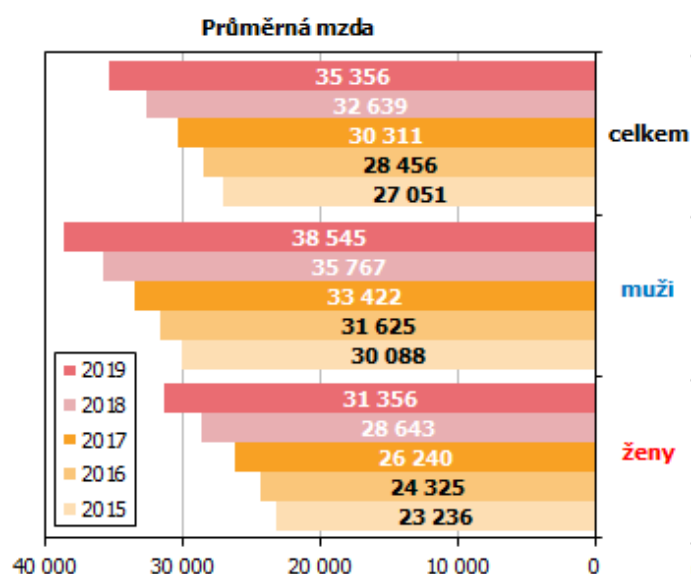
¹⁴ Příjmy a životní podmínky domácností -2019, ČSÚ Brno. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2019>

¹⁵ Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – roční průměry - 2019

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-rocni-prumery-2019>

Průměrná hrubá měsíční mzda v Jihomoravském kraji v roce 2019 činila 35 356 Kč (38 545 Kč u mužů a 31 356 Kč u žen) a v mezikrajském srovnání byla třetí nejvyšší. Proti roku 2018 se průměrná měsíční mzda zvýšila o 2 717 Kč (o 2 778 Kč u mužů a o 2 713 Kč u žen). Mzdy mužů v kraji jsou dlouhodobě vyšší než mzdy žen a rozdíl mezi nimi se meziročně opět zvýšil (po mírném snížení rozdílu v letech 2017 a 2018, kdy v roce 2017 byla průměrná mzda žen v Jihomoravském kraji nižší o 7 182 Kč, v roce 2018 byl rozdíl 7 124 Kč a v roce 2019 činil rozdíl 7 189 Kč).¹⁶

Graf č. 5: Průměrná hrubá měsíční mzda v Jihomoravském kraji

Zdroj dat: Český statistický úřad

Z dat Českého statistického úřadu (2016–2018) byly zjištěny hodnoty ukazatele **počet osob s příjmem pod hranicí chudoby/osob ohrožených chudobou** (81 936, 102 353 a 95 232) a ukazatele **míra chudoby**, jejichž hodnoty se pohybují v rozmezí 7,1–8,2 %. U **populace ohrožené příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením celkem byly rovněž zjištěny hodnoty s kolísavou tendencí** (v roce 2016 šlo o 11 %, v roce 2017 o 11,9 % a v roce 2018 se jednalo o 11,2 % populace).

Meziroční kolísání hodnot bylo ve sledovaném období zaznamenáno také u **počtu a podílu osob v exekuci** (ze 78 522 v roce 2016 byl v roce 2017 zaznamenán nárůst na 79 072 osob, který v roce 2018 vystřídal výrazný pokles na 73 776 osob).

¹⁶ Struktura mezd zaměstnanců v roce 2019, ČSÚ Brno, 2020 Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/struktura-mezd-zamestnancu-v-roce-2019>.

2.2.1 Výchovně vzdělávací instituce a mimoškolní výchova

Počty dětí ve školách s časovým odstupem kopírují demografický vývoj. V současné době tak stoupá počet dětí v mateřských školách (dále „MŠ“), žáků základních škol (dále „ZŠ“), žáků středních škol (dále „SŠ“) i konzervatoří. Naopak relativně slabší ročníky nyní studují na vyšších odborných školách.

Jak vyplývá z tabulky č. 4, došlo ve sledovaném období také k výraznému nárůstu **dětských skupin**. V roce 2016 bylo provozováno 33 dětských skupin a v roce 2019 již 173. Skokově se v roce 2017 a 2019 zvýšil také počet **mikrojeslí** (ze 3 v roce 2016 na 10 v roce 2017, a z 10 v roce 2018 na 19 v roce 2019). V zařízeních pro mimoškolní výchovu dochází k pozvolnému navyšování školních družin, u školních klubů se počty prakticky nemění.

Vývoj počtu výchovně vzdělávacích zařízení a zařízení pro mimoškolní výchovu, včetně jejich návštěvnosti dětmi, žáky a studenty, zobrazují následující tabulky č. 3 a č. 4.

Tabulka č. 3: Počet MŠ, ZŠ, SŠ, VOŠ a konzervatoří – počet dětí, žáků a studentů

Ukazatel	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Počet MŠ	659	667	669	671
Počet dětí v MŠ	41 129	41 301	41 618	41 796
Počet ZŠ	480	482	482	485
Počet žáků v ZŠ	98 990	101 540	103 570	105 272
Počet SŠ	125	125	123	122
Počet studentů SŠ	46 184	45 920	45 611	45 755
Počet konzervatoří	2	2	2	2
Počet studentů konzervatoří	486	497	487	493
Počet VOŠ	10	10	10	10
Počet studentů VOŠ	2 359	2 063	1 923	1 838

Zdroj dat: Statistická ročenka školství¹⁷

Tabulka č. 4: Počet dětských skupin, mikrojeslí, školních družin a školních klubů

Ukazatel	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Počet dětských skupin	33	74	143	173
Počet mikrojeslí	3	10	10	19
Počet školních družin	469	474	477	480
Počet školních klubů	69	68	69	68

Zdroj dat: Údaje od projektu IDS. Statistická ročenka školství¹⁸

¹⁷ Statistická ročenka školství, Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/ročenka/ročenka.asp>

¹⁸ Statistická ročenka školství, Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/ročenka/ročenka.asp>

3 Rodinná politika Jihomoravského kraje¹⁹

Jihomoravský kraj (dále „JMK“) dlouhodobě realizuje řadu aktivit na podporu rodin. Do roku 2008 byly aktivity prováděny jednotlivě, bez systematického přístupu. Chyběl zastřešující dokument, který by napomáhal jak zvýšení účinnosti již realizovaných opatření, tak realizaci opatření nových. Z tohoto důvodu byla – v návaznosti na dokument MPSV „Národní koncepce rodinné politiky“²⁰ – zpracována a dne 19. 9. 2008 Zastupitelstvem JMK přijata první „Koncepce rodinné politiky Jihomoravského kraje“.

Každoročně je ke koncepci schvalován „Akční plán prorodinných aktivit“, který tuto koncepci rozpracovává do konkrétních kroků.

V roce 2009 bylo na krajském úřadě zřízeno pracovní místo referenta pro rodinnou politiku a uskutečnilo se první setkání se zástupci obcí. Cílem setkání bylo zejména rozšíření povědomí o této oblasti a navázání vzájemné spolupráce. JMK aktivně podporuje rozvoj rodinné politiky na úrovni obcí nejen formou metodické pomoci, ale i prostřednictvím projektu „audit *familyfriendlycommunity*“ (popsán v textu níže). Do roku 2018 byla na odboru sociálních věcí tři místa referentů pro rodinnou politiku, v současné době jsou zřízena místa dvě. Krajský úřad pravidelně, zpravidla 3x ročně, pořádá setkání s koordinátory rodinné politiky v obcích.

JMK také každoročně vyhlašuje dotační řízení v oblasti rodinné politiky, a to jak pro obce v kraji, tak pro nestátní neziskové organizace (dále „NNO“) realizující programy zaměřené na práci s rodinami, mezigenerační soužití, volnočasové a osvětově-vzdělávací aktivity pro rodiče pečující o děti zejména předškolního věku, za účelem posilování rodičovských kompetencí a prevenci sociálního vyloučení. JMK také každoročně vyhlašuje dotační program na podporu neformálně pečujících osob.

V oblasti sladování pracovního a rodinného života zaměstnanců kraje bylo významným momentem vybudování a zahájení provozu firemní mateřské školy (září 2012), která usnadňuje rodičům návrat do zaměstnání i v situaci, kdy nemohou nalézt místo v mateřské škole v Brně nebo v místě svého bydliště.

Jihomoravský kraj – jako první v republice – zrealizoval projekt „Rodinné pasy“, jehož cílem je vytvoření a realizace systému poskytování slev a dalších výhod rodinám, včetně zvýšení informovanosti rodin o kulturních a sportovních událostech. Projekt byl spuštěn v roce 2006, a postupem času se začaly připojovat i další kraje. V současné době funguje projekt

¹⁹ Webové stránky Jihomoravského kraje. posl. akt. 2020. [online]. Dostupné z: <https://www.rodinnapolitika.cz/>

²⁰ V „Národní koncepci rodinné politiky“ je jedním z cílů i koncepční zajištění rodinné politiky na úrovni obcí a krajů.

v Jihomoravském kraji, Kraji Vysočina, Olomouckém kraji, Pardubickém kraji, Ústeckém kraji, Královéhradeckém kraji, Moravskoslezském kraji, Jihočeském kraji a ve městě Kroměříži.

Od roku 2010 začal JMK kraj realizovat obdobný projekt pro seniory – „Senior Pas“.

Podporou pro rodiny v kraji jsou i tzv. „Family pointy“ – vznikly v Brně a licenci na jejich zřizování má Centrum pro rodinu a sociální péči Brno. JMK podporuje jejich metodiku a rozšiřování po celém území kraje.

Dalším z unikátních projektů Jihomoravského kraje je „audit *familyfriendlycommunity*“ – nástroj na podporu rodinné politiky v obcích. Obce zmapují aktivity pro rodiny a pro různé cílové skupiny dle životní fáze. Následně – za spolupráce představitelů obce, občanů, spolků, zaměstnavatelů a dalších aktérů rodinné politiky – jsou navržena opatření, ze kterých orgány obce vyberou ta nejvhodnější, a dojde k jejich schválení a realizaci v následujících třech letech. Jedná se o čtyřletý proces, kdy je v prvním roce – po úspěšné realizaci auditu – obci udělen základní certifikát, a pokud v následujících třech letech obec splní opatření, která si schválila, obdrží plný certifikát auditu. Audit pochází z Rakouska a JMK zahájil jeho pilotní realizaci v roce 2015 uzavřením licenční smlouvy. Licenční smlouvu v ČR vlastní pouze JMK, který může poskytovat ostatním krajům sublicenční smlouvy. Realizace auditu vychází z „Koncepte rodinné politiky Jihomoravského kraje na období 2015–2019“, kde je zakotvena v Prioritě 5, konkrétně v Opatření 5.1 na podporu tvorby pro-rodinných opatření na úrovni obcí.

Jihomoravský kraj zavedl od ledna 2018 nové opatření na podporu rodin – šanon „Manuál pro rodiče – aneb nejste na to sami“, který v porodnicích obdrží všechny maminky při narození miminka. V šanonu se nacházejí informace, co a jak vyřídit po porodu, informace o finanční podpoře, o trávení volného času, o předškolním vzdělávání, o sladování rodiny a zaměstnání, o rodinné politice JMK. Tento šanon slouží současně i jako pořadač pro dokumenty dítěte (rodný list, smlouvy k pojištění, spoření apod.). Součástí manuálu je dotazník, který je zaměřen přímo na oblast rodinné politiky a zjišťuje např., zda rodiče znají a plánují využívat služby pro-rodinných organizací, „Family Pointy“, „Rodinné pasy“, jaké formy předškolní péče by uvítali, kdy plánují návrat do zaměstnání apod.

Zvýšení informovanosti veřejnosti o rodinné a seniorské politice zabezpečuje JMK provozováním webových stránek, Twitterového či Facebookového profilu. Přihlášeným zájemcům je zasílán pravidelný newsletter. V rámci projektů „Rodinné pasy“ a „Senior pas“ je zřízena také telefonní linka.

3.1 Historické mezníky rozvoje rodinné politiky v Jihomoravském kraji v datech

2005–2006

- Vznik projektu „Rodinné pasy“ v JMK.

2008

- Vznik Pracovní skupiny Jihomoravského kraje pro rodinnou politiku (zástupci nestátních neziskových organizací a Krajského úřadu JMK).
- Schválení první „Koncepce rodinné politiky Jihomoravského kraje“.

2009

- Zřízení prvního pracovního místa referenta pro rodinnou politiku na krajském úřadě.
- První setkání se zástupci obcí, zřízení funkcí koordinátorů rodinné politiky v obci (v současné době má JMK 32 koordinátorů rodinné politiky v obci – 21 obcí s rozšířenou působností, ostatní obce II. typu, 2 úřady městských částí).
- Vyhlášení dotačních programů na podporu rodinné politiky pro NNO a obce.
- JMK se stává partnerem „Centra pro rodinu a sociální péči“ při koordinaci a rozvoji vytváření míst přátelských rodině – „Family Point“.

2010

- Schválen 1. Akční plán pro-rodinných aktivit.

2011

- Vznik dalších 2 míst referentů pro rodinnou politiku.
- Spuštění webu rodinné politiky Jihomoravského kraje www.rodinnapolitika.cz.

2012

- Otevření Firemní mateřské školy Lentilka.

2014

- Vydání „Zprávy o rodině v JMK“.
- Schválení nové „Koncepce rodinné politiky na období 2015–2019“.
- Zapojení kraje do „Týdne pro rodinu“.

2015

- Získání licence k „auditu *familyfriendlycommunity*“ z Rakouska.

2018

- Výroba a distribuce pořadačů „Manuál pro rodiče – aneb nejste na to sami“.

2020

- Plánováno schválení „Koncepce rodinné politiky pro všechny generace Jihomoravského kraje 2020–2030“.

4 Návrh opatření a aktivit do připravované „Koncepce rodinné politiky pro všechny generace Jihomoravského kraje 2020–2030“

Návrh opatření a aktivit do připravované „Koncepce rodinné politiky pro všechny generace Jihomoravského kraje 2020–2030“ (dále „Návrh“) vznikl v rámci projektu MPSV „Krajská rodinná politika“ a vychází z „Koncepce rodinné politiky“ (2017), která byla zpracována MPSV ve spolupráci s Odborovou komisí pro rodinnou politiku, jež byla ustanovena v souladu s „Programovým prohlášením vlády“ za účelem zajištění dlouhodobého a systémového řešení rodinné politiky v ČR.²¹

Návrh se současně opírá o „Konceptci rodinné politiky Jihomoravského kraje na období 2015–2019“,²² která definuje následujících 5 prioritních oblastí:

1. Podpora vytváření vhodných životních podmínek pro fungování rodin a spoluvytváření prostředí příznivého rodině.
2. Slučitelnost rodiny a zaměstnání.
3. Podpora služeb pro rodiny.
4. Osvětově informační činnost.
5. Institucionální zabezpečení rodinné politiky.

Při tvorbě Návrhu nelze opomenout další strategický dokument kraje „Program rozvoje Jihomoravského kraje 2018–2021“²³, který uvádí jako jednu ze svých prioritních oblastí „Zajištění kvality života obyvatel“. Opatření navržená k této prioritní oblasti mohou přispět k lepšímu fungování rodinné politiky na území kraje.

Z dat na sobě nezávislých analýz vyplývá, že ke klíčovým problémům v Jihomoravském kraji patří například nízká porodnost, finančně nedostupné bydlení, ohrožení chudobou u vícečetných rodin, zvyšující se věk prvorodičů a problematika týkající se sladování rodinného a pracovního života či otázka mezigeneračních vztahů, proto nemohou být i tato témata v Návrhu opomenuta.

²¹ MPSV. *Koncepce rodinné politiky*. 2017. [online]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31574/Koncepce_rodinne_politiky.pdf

²² Jihomoravský kraj. *Koncepce rodinné politiky Jihomoravského kraje na období 2015-2019*. 2014. [online]. Dostupné z: https://www.rodinnapolitika.cz/webfiles/soubory/koncepce_rodinne_politiky_na_obdobi_2015_2019.pdf

²³ Program rozvoje Jihomoravského kraje 2018-2021, 2018. [online] Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=340678&TypeID=2>

Regionální platforma Jihomoravského kraje projektu „Krajská rodinná politika“ se podílela na zpracování Návrhu zejména prostřednictvím odborné přípravy podkladů, zpracováním odborných stanovisek, odborných připomínek a podnětů. K tématům, kterým se jednání platformy věnovala, patřily zejména následující oblasti:

1. Prevence rozpadu rodin, podpora stability manželství, partnerství, rodičovství.
2. Podpora partnerských a rodinných vztahů, zajištění osvětové a informační činnosti v oblasti sociálních patologií ohrožujících rodinu (alkoholismus, domácí násilí, patologické hráčství...).
3. Dostupné bydlení.
4. Spolupráce a koordinace všech aktérů rodinné politiky.
5. Volnočasové aktivity dětí.
6. Aktivní podpora zaměstnavatelů ve vytváření prorodinných opatření.
7. Uvolnění legislativy upravující délku pracovní doby (vyvážení zájmu o rodinný život a výši mzdy).
8. Harmonizace pracovního a soukromého života – např. širší výběr typů úvazků (flexibilních, zkrácených, sdílených.), možnost zaměstnání „firemní chůvy“, která může rodičům/zaměstnancům např. pomoci s péčí o dítě, které se uzdravuje a již není nezbytná nepřetržitá péče rodiče v akutní fázi onemocnění.
9. Řešení problémů se zaměstnavateli ohledně pracovní doby a flexibility.
10. Zvýhodnění zaměstnavatelů, kteří poskytují benefity pro zaměstnance, které jsou příznivé rodině – tzn. flexibilní pracovní doba, částečné úvazky, dítě na pracovišti (krátkodobé opatření) apod.
11. Podpora komunitního života a spolkové činnosti v obcích.
12. Podpora mezigenerační solidarity a dobrovolnictví.
13. Sdílená místa v mateřských školách.
14. Vypracování výhledu „Modelová situace života obyvatel v Jihomoravském kraji v r. 2030“.

Z jednání se zástupci krajského úřadu (členy regionální platformy) vyplývá, že mezi stěžejní témata pro úspěšnou realizaci rodinné politiky v JMK patří níže uvedené oblasti:

- Podpora vzniku rodin.
- Podpora stability rodiny a partnerských vztahů.
- Podpora rodin a ocenění jejich přínosu pro společnost.

- Podpora vhodných podmínek a příznivého prostředí pro rodiny, tzn. umožnit členům rodin svobodně realizovat vlastní životní strategie v naplňování jak rodičovských, tak i profesních plánů.
- Podpora komunitního života.
- Podpora zdravého stárnutí a mezigeneračních vztahů.
- Podpora dobrovolnictví.

4.1 Opatření v oblasti podpory rodin ve všech životních fázích

Následující návrhy opatření a aktivit do připravované „Koncepce rodinné politiky pro všechny generace Jihomoravského kraje 2020–2030“ jsou rozděleny na opatření pro všechny typy rodin a na opatření pro rodiny specifické. Samostatnou kapitolu pak tvoří návrhy možností realizace rodinné politiky v JMK. Návrhy opatření, které se zabývají podporou zdravého stárnutí a mezigeneračních vztahů, bude do „Koncepce rodinné politiky pro všechny generace“ předkládat spolupracující projekt MPSV „Implementace politiky stárnutí na krajskou úroveň“.

4.1.1 Opatření pro všechny druhy rodin

1. Podpora partnerských kompetencí, příprava k partnerství a aktivnímu rodičovství:
 - Besedy se středoškoláky (ve školách, zájmových organizacích, ve farnostech) na téma partnerských kompetencí.
 - Besedy se středoškoláky na konkrétní témata jako jsou pozitiva, negativa a možné dopady uzavírání sňatků a vznik rodičovství s partnerem/partnerkou cizího státu, finanční gramotnost, oblast sociálního a důchodového zabezpečení v ČR.
 - Vzdělávací programy pro partnery připravující se na rodičovskou roli (prostřednictvím center pro rodinu, rodinných a mateřských center, příp. jiných subjektů zabývajících se rodinnou politikou).
 - Semináře a podpůrné programy pro začínající rodiče s dětmi od narození do tří let věku²⁴.
 - Semináře a podpůrné programy pro rodiče s dětmi s výchovnými problémy (prostřednictvím center pro rodinu, rodinných a mateřských center, příp. jiných subjektů zabývajících se rodinnou politikou).

²⁴ Příklad dobré praxe z Dánska.

- Vytvoření metodiky pro vzdělávací programy realizované v oblastech podpory partnerských kompetencí, přípravy k partnerství a aktivnímu rodičovství.

2. Ocenění přínosu a hodnoty rodiny v dnešní společnosti:

- Osvětové kampaně, např. „Týden manželství“.
- Podpora prostřednictvím slevových výhod pro rodiny, např. „Rodinné Pasy“.
- Podpora kulturních a sportovních akcí pro rodiny.
- Vytvoření family-friendly prostředí na všech úřadech, např. dětský koutek, možnost přebalení dětí, rezervační systém ke snížení doby čekání.

3. Posilování mezigeneračních vztahů a dobrovolnictví, podpora komunitního života rodin:

- Prohloubení mezigeneračního dialogu a mezigenerační solidarity.
- Oblast dobrovolnické činnosti – zapojení dobrovolníků do aktivit, které souvisí s problematikou mezigeneračních vztahů.
- Podpora komunitního života.
- Realizace formou pořádání workshopů, konferencí, příkladů dobré praxe.
- Motivace rodin v občanské angažovanosti a veřejném rozhodování v oblastech komunitního života.

4. Opatření v oblasti sladování profesního a rodinného života:

- Motivace zaměstnavatelů ve vytváření flexibilních úvazků.
- Podpora rodičů vracejících se na trh práce z rodičovské dovolené a rodičů pečujících o děti.
- Podpora služeb pro pečující osoby z tzv. sendvičové generace, lidem pečujícím o seniory či osoby se zdravotním znevýhodněním.
- Posilování společenské odpovědnosti firem.
- Podpora služeb pro děti (např. prodloužení provozní doby mateřských škol a družin vede k vyššímu zapojení rodičů na pracovním trhu).

- Podpora vzniku školních klubů během prázdnin, např. využití volných prostor družin, kde by studenti pedagogických fakult mohli vykonávat svoji praxi.
- Podpora zajišťování mimoškolních aktivit jak během školního roku (mateřská a obdobná centra, spolky, skauti), tak během prázdnin.

5. Dostupné bydlení

Otázka dostupného bydlení je velmi komplexní a kraj nemá kompetence ji řešit v rámci realizace krajské rodinné politiky, může však o problematice dostupného bydlení v JMK dávat podněty a návrhy řešení příslušným orgánům. Na jednáních regionální platformy byly definovány následující problematické okruhy týkající se otázek bydlení rodin v JMK:

- Chybí zákon o sociálním bydlení či minimálně masivní podpora výstavby obecních bytů ze státního rozpočtu.
- Chybí dotační titul pro rekonstrukce starých bytů a změny z nebytových prostor na bytové, či daňové zvýhodnění.
- Neexistence, nebo velmi malá propagace družstevního bydlení.
- Z hlediska rodinné politiky by bylo žádoucí více medializovat příklady dobré praxe vícegeneračního soužití, zejména soužití prarodičů s vnoučaty.

4.1.2 Opatření pro specifické typy rodiny

Nejen v JMK jsou některé typy rodin ohroženy více než jiné, a je proto třeba jim věnovat zvýšenou pozornost a podporu. Z tohoto důvodu je velmi žádoucí poradenství pro rodiny v krizi, jakož i vzdělávací kurzy pro rodiny mimo město Brno. Současně by však bylo vhodné rozšířit kapacity také v samotném městě Brně, neboť mnozí lidé nechtějí své intimní problémy řešit v poradně ve své obci. Pomoci by mohla větší podpora obcí např. zajištěním levného pronájmu prostor, cílenými dotačními tituly apod.

1. Patchworkové rodiny

Vzhledem k vysoké rozvodovosti a následnému uzavírání nových sňatků či partnerství, vyrůstá část dětí v tzv. patchworkových rodinách. Vztahy mezi rodiči, jejich novými partnery a nevlastními sourozenci bývají často velmi komplikované a pro děti stresující. Mohou tak vést až k výchovným či vzdělávacím problémům.

Návrh možné realizace podpory patchworkových rodin:

- Kurzy, poradenství zaměřené na edukaci rodičů po uzavření nového partnerství, řešení vztahů s druhým rodičem a jeho novým partnerem, případně s nevlastními sourozenci (rodinná centra, poradny).
- Dostupnost psychologických a pedagogicko-psychologických služeb (pedagogicko-psychologické poradny, manželské a rodinné poradny).
- Zvýšení počtu školních psychologů.
- Metodické vedení a průběžné vzdělávání pracovníků orgánů sociálně právní ochrany dětí.

2. Rodiny sólo rodičů

Pojem sólo rodič značí zejména osamělého rodiče po rozvodu, rozchodu nebo matku s dětmi, která neuvedla otce v rodném listu dítěte. Tyto rodiny trápí především ekonomické problémy, neplacení výživného, špatná orientace v možnostech sociálních podpor a obtížné nalezení a udržení si pracovní aktivity. V neposlední řadě jsou tito rodiče ohroženi syndromem vyhoření z péče o děti, kdy sólo rodič nemá čas na odpočinek, ani možnost vystřídání péče o dítě. Obtížné je však také vyřizování nejrůznějších záležitostí na úradech bez možnosti zajištění hlídání dětí. Rodiny sólo rodičů bývají zpravidla více ohroženy chudobou než rodiny úplné. Stejně tak i v oblasti sladování rodiny a zaměstnání je pro členy rodiny snazší, když se na péči mohou podílet dva rodiče, a tím i širší okruh příbuzných.

Návrh možné realizace podpory rodin sólo rodičů:

- Podpora organizování kurzů, workshopů a poradenství zaměřených na edukaci sólo rodiče v oblastech pomoci přizpůsobení se nové situaci a informovanosti o možnostech sociálních podpor.
- Dostupnost psychologických a pedagogicko-psychologických služeb (pedagogicko-psychologické poradny, manželské a rodinné poradny).
- Zvýšení počtu školních psychologů.
- Dostupnost občanských poraden, které mohou pomoci s vymáháním výživného.
- Metodické vedení a průběžné vzdělávání pracovníků orgánů sociálně právní ochrany dětí.

- Podpora krátkodobého hlídání dětí.
- Zajištění míst v mateřských školách, zřízení mikrojeslí či dětských skupin.
- Mentoring pro „začínající“ sólo rodiče – rodič, který se již se svou situací vypořádal, předává své zkušenosti někomu, kdo je krátce po rozchodu (příklady dobré praxe – spolek Aperio, Praha a okolí).
- Podpora opatření pro sladování profesního a rodinného života.

3. Rodiny s ovdovělým rodičem

Obdobně jako u rodin „sólo rodičů“ jde o rodinu neúplnou, ve které přichází dítě o jednoho z rodičů.

Návrh možné realizace podpory rodin s ovdovělým rodičem:

- Stejná opatření jako u sólo rodičů, navíc je třeba hospicová péče (domácí či ústavní), psychická podpora po úmrtí partnera.
- Pomoc s řešením praktických záležitostí – např. převod nájmu, placení energií, pojistek, vyřízení vdovského a sirotčího důchodu.
- Dostupnost občanských poraden zaměřených na klienty po odchodu partnera.
- Pomoc s krátkodobým hlídáním dětí, např. vyzvedávání z mateřských škol, družin (příklad dobré praxe – Nadační fond Vrba, dobrovolníci pomáhající s hlídáním – Vrběnky, kraj Vysočina).
- Podpora opatření na podporu sladování profesního a rodinného života.

4. Pěstounské rodiny a rodiny s osvojeným dítětem:

Jedná se o rodiny „náhradní“, do kterých je dítě svěřeno v případě, že nemůže z různých důvodů vyrůstat ve své biologické rodině.

Návrh možné realizace podpory „náhradních“ rodin:

- Podpora NNO v rámci dotačního programu jako samostatně vyčleněná položka.
- Organizace odborné konference v rámci JMK k dané problematice.

5. Problematika duhových rodin

Duhová rodina je označení pro homosexuální pár vychovávající dítě či více dětí. Může jít tedy o dvě lesby, nebo dva gaye. Děti žijící a vyrůstající v duhové rodině mohou mít zkušenost z předchozího manželství nebo partnerství svého biologického rodiče, nebo mohou být přivedeny na svět pomocí umělého oplodnění.

Návrh možné realizace podpory duhových rodin:

- Organizace odborné konference v rámci JMK k dané problematice, která často bývá zatížena předsudky a nevhodnou mediální prezentací.
- Finanční podpora neziskových organizací zabývajících se podporou duhových rodin v rámci dotačního programu.

6. Rodiny ohrožené sociálně patologickými jevy

Jedná se o rodiny, kde je jeden z partnerů, případně oba partneři, závislý na návykových látkách nebo kde se objevuje domácí násilí či patologické hráčství. Často se tyto faktory mohou vyskytovat současně.

Návrh možné realizace podpory rodin ohrožených sociálně patologickými jevy

Organizace osvětové kampaně proti domácímu násilí – např. čtení příběhů osob, které byly týrány, velkoplošná reklama, webové stránky, Facebook, figuríny v ulicích v počtu zemřelých osob následkem domácího násilí v daném roce.

- Organizace odborné konference v rámci JMK k dané problematice, zaměření a zviditelnění problému domácího násilí na mužích a seniorech.
- Finanční podpora neziskových organizací zabývajících se pomocí obětem domácího násilí v rámci dotačního programu.
- Rozšíření kapacit azylových domů, zejména pro oběti s dětmi.
- Organizace osvětových kampaní proti nadměrnému pití alkoholu (např. „Suchej únor“), či proti gamblingu (patologické hráčství).

4.2 Možnosti realizace rodinné politiky v Jihomoravském kraji

Jihomoravský kraj má, kromě zpracování strategického materiálu a navazujících akčních plánů, možnost realizovat:

1. Konkrétní opatření v rámci krajského úřadu a jím zřízených organizací např.:

- Zřízení mikrojeslí či dětských skupin.
- Úprava pracovní doby, s využitím zkrácených úvazků pro rodiče malých dětí.
- Umožnění částečné práce z domova (homeworking).
- Zajištění míst na dětských táborech pro děti zaměstnanců ve spolupráci s některou organizací pořádající dětskou letní rekreaci.
- Zřízení dětských koutků pro klienty s dětmi.
- Zajištění hlídání dětí při jednáních zastupitelstva a orgánů kraje pro zastupitele – rodiče malých dětí.
- Zařazení rodinné politiky jako stálého bodu jednání koordinátorů KPSS²⁵.
- Vydání metodiky pro tvorbu koncepcí rodinné politiky v obcích.

2. Osvětovou a informační činnost či lokální osvětové kampaně na následující témata:

- Prevence sociálních patologií ohrožujících rodinu (domácí násilí, alkoholismus v rodině, patologické hráčství).
- Duhové rodiny.
- Patchworkové rodiny.
- Mezigenerační soužití.
- Dobrovolnictví.
- Neformálně pečující osoby.

3. Možnost realizace osvětových a informačních činností či lokálních osvětových kampaní např.:

²⁵ KPSS – Komunitní plánování sociálních služeb

- Organizace odborných konferencí na téma patchworkových, duhových rodin či rodin sólo rodičů.
- Osvěta v oblasti sladování rodiny a zaměstnání – oslovení firem přes sdružující organizace.
- Odbourávání předsudků proti zaměstnávání osob po mateřské, resp. rodičovské dovolené (nejčastěji žen) a rodičů malých dětí.
- Posilování zdravého sebevědomí pečujících osob, především žen, jaké dovednosti péčí získaly a v čem mohou být pro zaměstnavatele přínosem.
- Zpracování „Sborníku dobré praxe v oblasti rodinné politiky pro zaměstnavatele“, příklady zaměstnaneckých benefitů, firemní dětské skupiny či mateřské školy, jak vytvořit ve firmě prostředí přátelské rodině a umožnit rodičům sladění profesního a rodinného života.
- Zavedení osvětové kampaně na podporu zdravých vztahů v mezigeneračním soužití, propojení mladší generace se seniory.
- Zavedení osvětové kampaně na podporu prevence neplodnosti, kvalitní sexuální a rodinné výchovy pro chlapce a dívky.
- Podpora realizace projektu „Sítě pro rodinu“ „Společnost přátelská rodině v Jihomoravském kraji“ a ocenění vybraných společností, nebo realizace vlastní soutěže.
- Zajištění mediálních výstupů k daným tématům, příklady dobré praxe.

4. Zřízení a administrace dotačních titulů, přičemž by bylo vhodné je zaměřit na následující prioritní oblasti:

- Vzdělávání, konzultace a podpora ohrožených rodin.
- Pořádání edukačních programů pro ohrožené rodiny.
- Činnost občanských a rodinných poraden.
- Podpora NNO pracujících se sólo rodiči, rodiči ovdovělými, pěstounskými a osvojitelskými rodinami.
- Provoz klubů, mimoškolních aktivit neziskovými organizacemi.
- Organizace kampaní, konferencí ke klíčovým tématům.
- Podpora neziskových organizací zajišťujících program pro děti v době prázdnin.

5. Návrh realizace a zohlednění navýšení finančních podpor pro oblast rodinné politiky:

- Navýšení dotací na prarodinné aktivity – rozšíření primárně preventivních prarodinných aktivit v oblasti upevňování rodičovských a partnerských kompetencí a prohloubení důrazu na rovnost žen a mužů jako hodnoticího kritéria programu. Rozšíření aktivit o aktivity k prevenci domácího násilí včetně zaměření na násilnou osobu.
- Podpora „Senior pointů“ a propojení s „Family pointy“, veřejnými knihovnami apod.
- Finanční podpora dobrovolnictví a mezigeneračního soužití – pro organizace zabývající se touto problematikou.
- Finanční podpora a ocenění pečujících osob.
- Finanční podpora a ocenění firem realizujících prarodinná opatření.
- Finanční podpora pro obce či neziskové organizace na rozšíření kapacity školek s podmínkou prodloužení pracovní doby.
- Zajištění informovanosti o možných dotačních titulech jiných organizací a uskupení, např. místní akční skupiny (MAS) pro potenciální žadatele.
- Zpracování „Koncepce plánu rodinné politiky v obci“ (městě), kde by se daná problematika promítla (vznikla by obdoba „Komunitního plánu sociálních služeb“).

Závěr

Jak je uvedeno v úvodní kapitole, rodina je základní a nejdůležitější jednotkou naší společnosti. Představuje totiž záruku udržitelného rozvoje společnosti zejména po stránce ekonomické a sociální, ale i kulturní, výchovné či emocionální.

V tomto materiálu jsou nastíněny možnosti návrhů opatření pro všechny rodiny s dětmi (úplné, neúplné, vícečetné, vícegenerační, pěstounské i osvojitelské), jejichž případná realizace může pomoci v naplňování prioritního cíle „Zajištění kvality života obyvatel“ tak, jak je definován ve strategickém dokumentu kraje – v „Programu rozvoje Jihomoravského kraje 2018–2021“. Navržená opatření také mohou přispět k lepšímu fungování rodinné politiky na území kraje.

Materiál je předkládán pouze jako doporučení, neboť realizace rodinné politiky je výhradně v samostatné působnosti kraje, a je tedy na zástupcích samosprávy zvážit možnosti a priority, která z navržených opatření budou vhodná k realizaci v Jihomoravském kraji.

Složení regionální platformy Jihomoravského kraje

Stálí členové:

Ing. Jaromíra Vítková	Senátorka, Senát ČR
Mgr. Marek Šlapal	Náměstek hejtmána, Jihomoravský kraj
Milan Vojta, MBA, M.A.	Člen Rady Jihomoravského kraje
Ing. Bc. Zuzana Brzobohatá	Členka Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mgr. Jana Pízová	Krajský úřad Jihomoravského kraje
PhDr. Jarmila Bisomová	Krajský úřad Jihomoravského kraje
Bc. Drahomíra Tesařová	Magistrát města Brna
Kateřina Žůrková	Místostarostka MČ Brno-Medlánky
Bc. Taťána Sojková	Město Kuřim
RNDr. Jiří Fukan, Ph.D.	Úřad práce ČR, Krajská pobočka Brno
Mgr. Lukáš Lazecký	Služba kriminální policie a vyšetřování Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje
PhDr. Ing. Marie Oujezdská	Národní centrum pro rodinu
Marcela Ondrůjová	Centrum pro rodinu a sociální péči Brno
Mgr. Petra Kuhejdová Halířová	Síť pro rodinu
Ing. Jiří Michele	TOS-OS Kuřim, a.s.
Bohumír Hanák	ČMKOS, OS KOVO
PhDr. Jiří Tinka, Ph.D.	Nezávislý expert v oblasti soc. patologií, sociolog, lektor
Mgr. Eva Pávková	Psycholožka, lektorka
Ing. Petra Šustrová	MPSV ČR, projekt Krajská rodinná politika

Pravidelně zvaní odborníci:

Mgr. Bořivoj Sekanina	Krajský úřad Jihomoravského kraje
Bc. Drahomíra Tesařová	Magistrát města Brna
Zástupci spolupracujících projektů MPSV – Podpora implementace dětských skupin a Implementace politiky stárnutí na krajskou úroveň	

Použité zdroje a literatura

- 1 Český statistický úřad [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>
- 2 Demografický vývoj v Jihomoravském kraji v roce 2019, ČSÚ Brno, 2019 Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/demograficky-vyvoj-v-jihomoravskem-kraji-v-roce-2019>
- 3 Jihomoravský kraj. *Koncepce rodinné politiky Jihomoravského kraje na období 2015-2019*. Brno. 2014. [online]. Dostupné z: https://www.rodinnapolitika.cz/webfiles/soubory/koncepce_rodinne_politiky_na_obdobij_2015_2019.pdf
- 4 Jihomoravský kraj. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, poslední revize 15. 6. 2020. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jihomoravsk%C3%BD_kraj#Administrativn%C3%AD_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD
- 5 MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.
- 6 MPSV. *Koncepce rodinné politiky*. 2017. [online]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31574/Koncepce_rodinne_politiky.pdf
- 7 MPSV. *Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni*. 2019. [online]. Dostupné z: http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/novinky/Methodika_RP_2_1.pdf
- 8 Program rozvoje Jihomoravského kraje 2018-2021, 2018. [online] Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=340678&TypeID=2>
- 9 Příjmy a životní podmínky domácností -2019, ČSÚ Brno. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2019>
- 10 Statistická ročenka školství, Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>
- 11 Věk rodičů dětí narozených v Jihomoravském kraji v roce 2019, ČSÚ Brno, 2020 Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/vek-rodicu-v-jihomoravskem-kraji-v-roce-2019>
- 12 Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihomoravském kraji - 2019, ČSÚ Brno, 2019 Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-a-pohyb-obyvatelstva-v-jihomoravskem-kraji-2019>
- 13 Webové stránky Jihomoravského kraje. posl. akt. 2020. [online]. Dostupné z: <https://www.rodinnapolitika.cz/>